

Benkéné Sándor Barbara Zita

Mit keres a körömrészelő a lapok között?

Könyvek, emlékek, történetek

A makói József Attila Városi Könyvtárban a 2020-as Országos Könyvtári Napok programsorozatához kapcsolódóan könyves kiállítást készítettünk, hogy így ünnepeljük a könyveket és olvasóinkat. Az alkalomból méretük miatt kuriózumnak számító dokumentumaink paravánokra kerültek a könyvtár fogadóterében, dedikált könyveink az olvasóterem ablakpárkányán körben kinyitva, míg az októberi megbocsátás hónapjának könyves legjei vitrinben lettek kiállítva. A *könyves emlékek* az átriumba vezető üvegajtókon fogadták a könyvtár látogatóit.

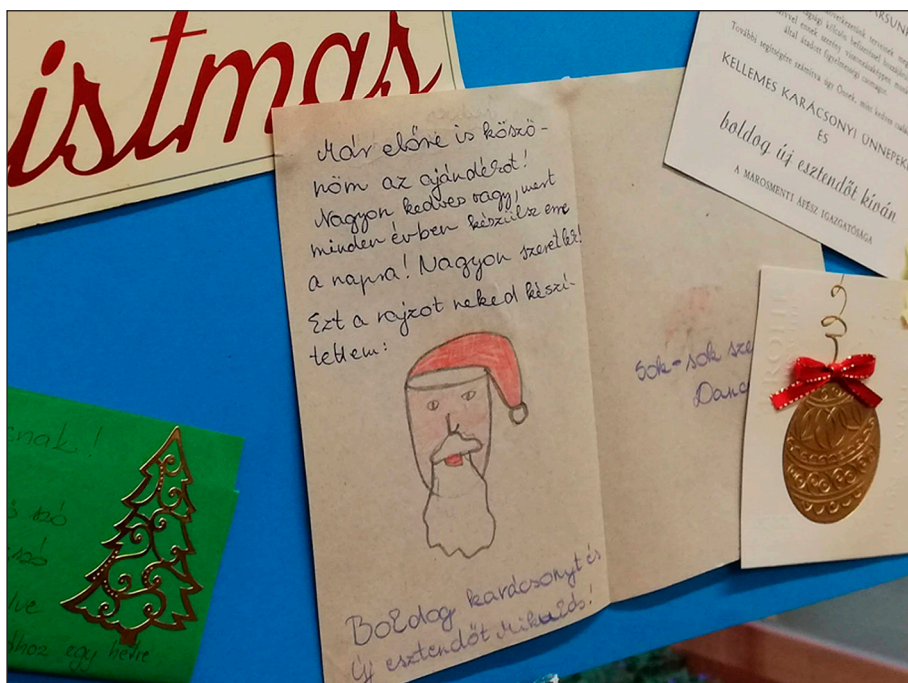
A könyvekben felejtett tárgyak gyűjtése, publikálása nem egyedi kezdeményezés, sok lelkes könyvtáros kolléga gyűjti a kötetekben felejtett átlagos, olykor meghökkentő emlékeket. Az első ilyen tárgy megtalálása után én is kíváncsiságból kezdtem el gyűjteni a könyvekben fellelhető tárgyakat, rácsodálkozva a beszédes hétköznapokra. Az olvasószolgálati munka során kezembe akadt

„könyvjelzők” jelentették a kezdetét a mára már közel 150 darabos kollekciónak. Később a könyves kalandhoz a kollégák is csatlakoztak, és tudatosan kezdték figyelni a könyvben felejtett tárgyakat. Az emlékek száma a könyvtári állomány 2018–2019-es átszervezésekor emelkedett meg ugrásszerűen. A fiókkönyvtár felszámolása, a raktári állomány selejtezése és a korszerű kölcsönözhető állomány kialakítása lehetővé tette, hogy a közel 90 ezres gyűjtemény valamennyi darabja kézbe kerülhessen. A dedikált kötetek mellett számtalan könyves emlék, fotó, személyes tárgy, hivatalos irat is ekkor került elő, a régmúlt vagy éppen közelebbi idők könyvtártörténeti lenyomataként.

A könyvek kölcsönzésének története, azaz ki, mikor, mennyi időre kölcsönözte ki az adott dokumentumot beszédes olvasói szokásokat közvetít egy adott korról. A visszahozott könyvek külleme – aláhúzott sorok; széljegyzetek; tiszta, esetleg piszkos oldalak –, szintén sok mindent elmond, nemcsak az adott könyvről, hanem arról is, aki olvasta azt. Olvasókról mesélnek a könyvek, de még inkább róluk árulkodnak a bennük talált tárgyak. A kíváncsi könyvtárosok fejében a holmik láttán ott motoszkál a sok-sok kérdés. A „könyvjelzőt” feledékeny férfi, nő, fiatal vagy idős hagyta el? Vajon ki és hogyan, milyen élethelyzetben olvasta az adott könyvet? Egyáltalán végig olvasta, vagy csak belelapozott a kötetbe? Hol és miként olvasott az 1987-es lottószelvény tulajdonosa? Ragaszkodunk-e egy színházbelépőhöz, mozijegyhez, ünnepi alkalomra írott levélhez annyira, hogy még évek múltán is várjuk, hogy a lakás egy titkos zugában előbukkanjon? Egy könyvbarát nem hajtogatja a könyvlapok sarkát. Átlagos könyvjelzőt, vagy valami igazán egyedit, különlegeset használ? A kuriózumnak számító könyvjelző sokat jelentette-e használójának, vagy csak mi, kívülrőlők gondoljuk, hogy különleges lehet egy kártyanaptár, egy nagyméretű levél préselve, egy csoki, vagy egy „Édesem” megszólítással megírt üzenet?

A *Könyv – Történetek – Kiállítás* című kamaratárlatra 45 könyves emléket válogattam ki, főként azokat, melyek megítélésem szerint a szemlélődőre érzelmileg a leginkább hatnak. Egykori PR-termékek, családi kirándulások, utazások belépői, *szüvenírjei* (pl. a nevezetességeket megörökítő, színes filmkockákból álló, oldalt befűzött könyvjelző), a hétköznapi életvitelének, ügyintézésének tárgyi lenyomatai (vetőmagos tasak, orvosi vény, beutaló az idegosztályra, utalványok, szelvények, listák), retro termékek (élvezeti cikkek) csomagolásai, irka-firkák, gyerekrajzok, üzenetek, őszi séták préselt emlékei. Akadnak karácsonyi üdvözletek, képeslapok, levelek, vagy a Mikulásnak írt és rajzolt üdvözlőlapok. Ez utóbbi egyikéből megtudjuk:

„Már előre is köszönöm az ajándékot! Nagyon kedves vagy, mert minden évben készülsz erre a napra! Nagyon szeretlek! Ezt a rajzot neked készítettem: ... Boldog karácsonyt és Új esztendőőt Mikulás!” – Gyermeki ábránd, hit a mesékben, kedvesség és gondosság. Rajz, üzenet, jókívánság, s csak remélhetjük, hogy a Mikulás megérkezett.

De akad itt bevásárlólista is, no nem egy hölgytől, hiszen, a fűrész mellett az alábbiak kerültek felsorolásra: pillanatrögzítő, jelölő kés, ácsderékszög, ferdemérő, kombinált szögmérő, gyalu, csiszolótömb, csiszolópapír, vizes fenőkő, 45 fokos vonalzó, keretes fűrész, kézi fűrész (rókafűrész), illesztőfűrész, csapfűrész, fecskefarkfűrész.

A legkülönlegesebb, szinte biztos, hogy férfi olvasó által hagyott emlék egy vadászati könyvből került elő az állományrendezés során. A Vadássz velem! című könyv gerincénél egy légfegyverlövődék bújt meg.

És persze a körömrészlő mint női könyvjelző a nem túl régi időkből. De mit kereshetett a körömrészlő a lapok között? Csak ez akadt kézbe, vagy nem volt túl érdekesítő a könyv és – a kellemest a hasznossal – unaloműzőként a körömök is megszépültek? Vagy épp ellenkezőleg, olyan izgalmas volt az olvasmány, hogy még manikűr közben sem lehetett letenni? Ki tudja?

A legek legje számomra egy előkerült megsárgult papírlapra írt üzenetváltás, mely így szól:

„Édesem[!] Sajnos nem találtak idehaza ¼ 11ig vártalak mostmár haza megyek pénteken elfogok jönni”

„Kerestelek sajnos a megbeszélrt időben nem tudtam jönni. Most tovább nem tudok várni mert hajnalba indulok majd kintről írok. Itt hoztam ezt a kis csekélységet”

Az évek alatt a papírzsomboktól, a ballagási tablóképig sok minden előkerült a könyvekből, melyekből természetesen a semmitmondókat kidobtuk, a legszemélyesebbek közül pedig voltak olyanok is, amelyek visszakerültek a tulajdonosához. Azt, hogy melyik tárgy melyik könyvből bukkant elő, nem jegyeztük fel, mert soha nem tekintettünk kiállítási tárgyként, kutatási területként a megannyi apróságra.

Csak úgy, mint a dedikációk, a lapok között felejtett emlékek is életmorzsák, az idő lenyomatai, melyek a könyv és annak olvasója közötti különleges kapcsolatot mesélik el, történeteket közvetítenek a szemlélő számára, a könyvek pedig érzelemmel telítődtek általuk. A könyves kaland folytatódni fog, mert számomra is sokat jelent. A mások által megélt pillanatok különlegessége miatt nem csak könyvtárosként, hanem emberként is több leszek. Darvasi László szavaival élve: „a könyvekben maradó tárgyak, nem elveszett, hanem továbbra is működő világok költői relikviái.”*

* Darvasi László: *Könyvekben hagyott tárgyak – Kiállítás a Somogyi-könyvtárban.* = Élet és Irodalom, 54. évf. 2010. 16. sz. április 23. <https://www.es.hu/cikk/2010-04-25/darvasi-laszlo/konyvekben-hagyott-targyak.html> (2020.11.10.)